

Gerard P., Ost F., Van de Kerchove, M., 'Actualité de la pensée juridique de Jeremy Bentham', Brussel, Publications des Facultés universitaires Saint-Louis, 1987.

De Facultés universitaires Saint-Louis hebben de laatste tien jaar een traditie opgebouwd van fundamenteel, interdisciplinair onderzoek op het terrein van de strafrechtstheorie en -filosofie, die een continue bron is gebleken voor uitmuntende publikaties, onder andere in het tijdschrift *Revue interdisciplinaire d'études juridiques*.

Dit boek, het tiende in de reeks *Travaux et recherches*, is de vrucht van jarenlange arbeid in interdisciplinair verband. De auteurs zijn er niet alleen in geslaagd het juridisch gedachtengoed van Bentham op een synthetische manier te analyseren — op zich reeds een unieke publikatie —, maar hebben daarenboven de actualiteit van Benthams ideeën weten aan te duiden.

Het boek opent met wat informatie over Benthams leven en werk, voorzien van een uiterst goed gedocumenteerde bibliografie van en over Bentham. Daarna volgen een aantal bijdragen vanuit rechtstheoretische inspiratie. H.L.A. Hart behandelt de demystificering van het recht, waaraan Bentham in de traditie van de Verlichting en de radicale politieke filosofie heel wat aandacht heeft gewijd. Beschouwingen die bij herlectuur ook heel wat vragen oproepen over de mystificerende functie van het recht heden ten dage. Op het moment van de Franse Revolutie was de verstrengeling tussen politieke filosofie en rechtsvisie essentieel. De uitbouw van het klassiek liberalisme was onafscheidelijk verbonden met de vorming van de klassieke rechtsstaat (-idee). In die optiek is het artikel van P. Gerard over recht en macht in het ideeëngoed van Bentham een uitstekende illustratie van die relatie, en dit zowel op het vlak van het constitutioneel, burgerlijk als strafrecht. Extra aandacht wordt hierbij besteed aan de controle op de politieke macht en aan de paradoxen en ambiguïteit van het klassiek liberaal denken wat de relatie burger-staatsmacht betreft. Wie denkt aan de vorming van de burgerlijke staat en de rechtsstaat associeert dit op het continent automatisch met de codificatiebeweging, waarvan Bentham de filosofische vader kan worden genoemd. F. Ost gaat dieper in op het rechtstheoretisch en -filosofisch belang van Bentham voor de codificatiebeweging. Daarnaast wijdt hij een beschouwing aan de tijdsconceptie van Bentham, die geloofde in een graduele, continue uitbouw van het wetgevingsproces in het kader van een gecentraliseerde, moderne staat, produkt en producent van sociale verandering. A.M. Dillens wijdt in het verlengde een bespreking aan Benthams afwijzende houding t.o.v. de mensenrechten door zijn reductie van het menselijk wezen tot homo faber. Als tussenhapje krijgen we een analyse van R. Sève over de kwalitatieve denkwijze van de Grieken en de kwantitatieve van Bentham.

Een tweede reeks artikelen spitst zich meer toe op de juridische theorie van Bentham als dusdanig. Aangezien Bentham aan de basis ligt van heel wat etymologische juridische begrippen gaat J. De Sousa e Brito in op zijn juridische methodologie. A. Strowel trekt die analyse door in een vergelijking met Hart. Rationaliteit en fictie zijn de hoofdthema's van E. Mari's bijdrage, die schitterend

aantoont hoe Bentham vanuit zijn juridische ficties in feite een rechtstheorie als fictie creëert. J. Florence gaat in op de psychologische aspecten van Benthams theorie. Dit aspect is niet onbelangrijk, aangezien Bentham in feite een morele utilitariteitstheorie heeft uitgewerkt en hij ervan uitgaat dat de morele aritmetiek van het individu kan gelijkgesteld worden aan die van de gemeenschap. E. Cousin wijdt van zijn kant een bijdrage aan de sociale logica van de deontologie bij Bentham.

Hoe verhouden zich economische wetten en juridische regels vanuit Benthams kennistheoretisch oogpunt? Daarop formuleren L. Moens en P.P. van Ge-huchten in een goed uitgespitte bijdrage een antwoord. Bentham was tevens — hoe kon het ook anders in de tijd van de Franse Revolutie — actief op het terrein van het publiek recht en had tal van ideeën over de werking van de klassiek-liberale democratie. H. Dumont behandelt dit punt aan de hand van enkele beschouwingen over het meerderheidsprincipe. Hoe en in welke mate de burgerlijke meerderheid zich inliet en moest inlaten met het armoedevraagstuk en hoe die armoede zelf een utilitaire functie vervulde staat centraal in het betoog van F. Tanghe.

Tot slot een paar boeiende bijdragen over het positief recht in Benthams rechtsvisie. J. Gillardin heeft het over de basisprincipes van het Burgerlijk Wetboek; F. Tulkens doet hetzelfde voor wat het strafrecht betreft.

M. Van de Kerchove rondt af met een synthetisch, analytisch artikel over de decriminalisering en depenalisering in Benthams denken. Door de beperkingen van het strafrecht en het strafrechtssysteem, ingebouwd in Benthams constructie — vooral in zijn kritische houding t.a.v. het juridisch moralisme — te onderlijnen, heeft hij perfect de actualiteit van zijn denken weten te belichten.

Op een moment dat de strafrechtstheorie en -politiek grondig in vraag worden gesteld en mee zijn betrokken in het debat over privatisering en deregulering — waarbij ten rechte en ten onrechte wordt verwezen naar het klassiek liberalisme en de klassieke juridische school — is de lectuur van deze schitterende reader werkelijk verhelderend en inspirerend.

J. Vervaele

‘Malades mentaux: patients ou sujets de droit’, o.l.v. J. Gillardin, Brussel, Publications des Facultés universitaires Saint-Louis, 1985.

De Belgische wetgeving op geesteszieken is sterk verouderd, steekt vol hiaten en heeft weinig oog voor de bescherming van de rechten van de patiënt. Nochtans is het juridisch beschikbaar materiaal, dat tevens bruikbaar is voor de mensen in de praktijk, eerder schaars te noemen. Aan die behoefte wou de rechtsfaculteit van de Facultés universitaires Saint-Louis tegemoetkomen via het organiseren van een studiedag en een aantal recyclagedagen, specifiek gericht naar een juridisch publiek en mensen die dagelijks worden geconfronteerd met de problematiek. Dit boek is het resultaat van dit opzet.

Het boek behandelt de thematiek vanuit een brede waaier aan perspectieven, wat de analyse uitermate verrijkt. Zo komen de collocatie (L. Cassiers), de juridische situatie van de dwangopname (M. van de Kerchove), de limieten van de psychiatrische interventie (L. Verhaegen), de verhouding tussen recht en